

áàñòè ðàçàðàí è=èòàèùí óþ ÷àðòò ì áæáò ì óá-
èè=í Ùì è ÷àñòí Ùì í áèùçÿ; í í è í áðáòí àÿò í áí í
á áðóáí á⁶.

Áí èáá òí áí, èçáàñòí Ùè ááðì áí ñèèè Õèèí-
ñí Õ È. Èáíò è áí àñá í òíí ñèè áðáæááí ñèí á
í ðááí è í óáèè=í ñí ò í ðááó. Á 1797 á., á èí èáá
“Í áòáòèçèèá í ðááí á”, í í òí á=àè: “Í ñíí áí í á
ááèáí èá àñòáñòááí í í áí í ðááá í á í í æáò á Ùòù
ááèáí èáí í á í ðááí àñòáñòááí í á è í á Ùáñòááí-
í í á (èáè ñ=èòáðò áí ñèò í í ð); í í í áí èáí í
á Ùòù ááèáí èáí í á àñòáñòááí í í á í ðááí è áðáæ-
ááí ñèí á; í áðáí á èç í èò í í ñèò í áçááí èá ÷àñ-
í í áí í ðááá, áòí ðí á - í óáèè=í í áí ”⁷.

È.Á. Èáááèèí, áí áí ðÿ í í ááí çì í æí í ñèè
í ðí áàñòè ðàçàðàí è=èòàèùí óþ ÷àðòò ì áæáò ì óá-
èè=í Ùì è ÷àñòí Ùì, í áñí ì í áí í í, á Ùè áèèçí è
è í í í èí áí èþ òí áí, ÷òí áðáæááí ñèí á í ðááí í á
í í æáò á Ùòù ÷àñòí Ùì í ðááí í, í í ñèí èüèò ÿ-
èÿáòñÿ í í í áí í è í ðááí áí è Õí ðí í è ÿèí í í è-
÷àñèí áí í áí ðí òà, èñí í èüçóþ Ùááí ááèí Ùè è
í á Ùáí ðèçí áí í Ùè ÿèáèáèáí ò í áí áí á òí ááðí á,
ðááí ò è òñèòá á ÿèí í í èéá - ááí ùáè.

Èòí í á òí áí, ñí áðáí áí í áÿ ÿèí í í èéá -
ÿèí í í èéá ñí áðáí í í áí ðèí á - èí ááò òàèóþ
çàèí í í í áðí í ñòù, èáè í áñí ááððáí ñòáí èèè
Õèáñèí ðí í èá. Á èá=áñòáá í í í áí í Ùò çàèí í í-
í áðí í ñòáè í áñí ááððáí ñòáá èèè Õèáñèí ðí í-
èá á Ùááèÿþò: 1) í í í í í í èèè; 2) í á Ùáñòááí-
í Ùá áèááá; 3) áí áðí èá ÿ Õáèèò⁸.

Í áí áèí àñá ÿèè çàèí í í í áðí í ñòè, á Ùÿá-
èáí í Ùá ÿèí í í èñòáí è òí èüèí á èí í óá XIX á.,
í í áðááðæááí í Ùá ÿèí í í èñòáí è 30-ò áá. XX á.
(í í ñèá ááèèè è ááí ðáññèè) è í ðí èáí í ðèðí-
ááí í Ùá í ðá=áñòááí í í è ÷àñòí í ðááí áí è áí èò-
ðèí í è, áðÿá èè í í æí í í áçááòù í í á Ùì è, í í-
ñèí èüèò á èáæáí è áí ñòááðñòááí í í è ñí òèáèü-
í í-ÿèí í í è=áñèí è ñèñòáí á í í è í ðí ÿáèÿèèñù
áñáááá. Áí èáá òí áí, í í è áñáááá çàèí í í áðáèü-
í í çàèðáí èÿèèñù. Õáè, áñáááá çàèðáí èÿèáñù
áí ñòááðñòááí í áÿ í í í í í èèÿ: í í áááááí èþ á
í áí ðí ò è á Ùááááí èþ èç í ááí ááí áæí Ùò ááè-
í èò; í í í áèí áí í áèí áæí èþ ó=áñòí èèí á ÿèí-
í í í è=áñèí áí í áí ðí òà; èí í òðí èü áí òððáí í èò
ÿèí í í è=áñèèò ðí í í èí á è èò çá Ùèòá í ò áí áð-
í ááí í ðí í èèí í ááí èÿ, í ðí ÿáèÿáèèòñÿ á í ðá-
áí áí í ðááèáí áí ðèðí ááí èè ÿèí í í ðáá è èí í í ð-
òá òí ááðí á.

Áñáááá áí ñòááðñòáí áðáèí í á ñáÿ áðáí ÿ
Õèí áí ñèðí ááí èÿ í á Ùáñòááí í Ùò áèáá (í áí ðí í á
ñòðáí Ù, í á Ùáñòááí í áÿ ááçí í áñí í ñòù, èí í ì ó-
í áèüí Ùá òñèòáè, í á Ùáñòááí í Ùè ððáí ñí í ðò è
áí ðí áè, ñáÿçù), èí òí ðí á í á í òí í ñÿòñÿ è ðí-

í í ÷í Ùì Õáèòí ðáí, í áí áèí í èàç Ùááþò ñò Ùá-
ñòááí í í á áèèÿí èá í á àñá ðí í í ÷í Ùá í ðí òáñ-
ñù áí òððè ñòðáí Ù, í á ááÿòáèüí í ñòù áí èüèèí-
ñòáá ñòáúáèòí á í ðááí ðèí èí áðáèüñèí è ááÿòáèü-
í í ñèè. Í áí ðèí áð, áí ñòááðñòáí Õèí áí ñèðóáò
èç áþáæáòá áí áí í í-í ðí ì Ùèáí í Ùè èí í í èáèñ,
ñí ááðæèò áðí èþ, Õèí áí ñèðóáò ñòðí èòáèüñòáí
è ðáí í í ò áí ðí á. Í òñòóñòáèá áí ðí á í á í í çáí-
èÿáò ñòáúáèòáí í ðááí ðèí èí áðáèüñèí è ááÿòáèü-
í í ñèè ðàçáèááòù ñáí á í ðí èçáí áñòáí á í òáá-
èáí í Ùò ðááèí í áò ñòðáí Ù, í í ñèí èüèò áí ðí áí-
ñòí ÿ Ùáÿ òðáí ñí í ðèèðí áèá í ðí èçááááí í í è í ðí-
áòèèèè ááèááò í áðáí òáááèüí Ùì í ðí èçáí áñòáí
í ðí áòèèèè. Áñèè æá ñòáúáèò áóááò í ðí áí è-
æáòù òàèóþ ááÿòáèüí í ñòù, áñáðüáç òí í ááÿ í á
ñáí þ ááòí í í èþ áí èè, òí í í á Ùñòðí í ááí è-
ðí ðèòñÿ è í ðáèðáðèò ñò Ùáñòáí ááí èá.

Áñáááá áí ñòááðñòáí áí áðèáááòñÿ áèÿ òñ-
òðáí áí èÿ èèè í ðááóí ðáæááí èÿ í ðèèòáðáèüí Ùò
í í ñèááñòáèè áí áðí èò (í í áí ÷í Ùò) ÿ Õáèèò á.
Èáè í òí á=áþò Ý.Áæ. Áí èáí è Á.Á. Èèí áñáè,
áí áðí èá ÿ Õáèèò Ù - ÿòí “...ñèòáòèè, í ðè èí-
òí ðí ò ááèñòáèÿ í ðí èçáí áèòáèáè (è í í ððááè-
òáèáè) í èàç Ùááþò áí çááèñòáèá í á ððáòùèò èèò,
òí áñòù í á èþááè, í á ÿáèÿþ Ùèòñÿ á ááí í í è
ñááèèá í è í ðí áááòáí è, í è í í èòí áðáèÿí è”⁹.

Áí áðáðáèüñòáí áí ñòááðñòáá í í æáò í í-
áèá=ù í ðèèòáðáèüí Ùá í í ñèááñòáèÿ áèÿ èí í è-
ðáòí í áí ñòáúáèòá í ðááí ðèí èí áðáèüñèí è ááÿ-
òáèüí í ñèè, èáè ÿòí, í áí ðèí áð, èí ááò ì áñòí
í ðè çááðÿçí áí èè èí í èðòáèþ Ùáè ñðááù, ÷òí
á Ùðáæááòñÿ á á Ùí èáòáò, òððáòáò, áí çèí áá-
í èè í áÿçáí í í ñèè í í òñòáí í áèá í ÷èñòèòáèüí Ùò
ñí í ðòááí èè, á, á èí í á=í í í èòí áá, í ðèáí áèò è
òáí ðí áæáí èþ á Ùí òñèááí í è èí í ðí áòèèèè.
Í áí áèí í áí áðí áèí í ñòù òñòðáí áí èÿ áí çí í æ-
í Ùò í ðèèòáðáèüí Ùò ÿèí í í è=áñèèò í í ñèáá-
ñòáèè í ò çááðÿçí áí èÿ í èðòáèþ Ùáè ñðááù
ñòáúáèòí í ðááí ðèí èí áðáèüñèí è ááÿòáèüí í-
ñèè, èáè í òí á=áþò Í.Á. Ñáí óÿèüñí í è
Á.Á. Í í ðáòáòñ, ááðáðí èí èðóáò áèòèáí í á áí á-
òáðáèüñòáí áí ñòááðñòáá á ÿèí í í èèò¹⁰.

Í ðááñòááèòáèè ñí áðáí áí í í è ÷àñòí í í ðááí-
áí è áí èòðèí Ù ÷àñòí á í í áðááðæááí èá ñáí èò
áí áí áí á í ðááòèèðí ááí èè ÿèí í í è=áñèèò í ò-
í í ðáí èè èñèèþ=èòáèüí í ÷àñòí í í ðááí á Ùì è
í í ðí áí è, ññùèáþ Ùèáñÿ í á áí ççðáí èÿ
Á.Õ. Õáððáí ááè=á, òáè æá èáè è í í, èñí í èü-
çóþò ÿèí í í è=áñèóþ í áó=í óþ ì áòí áí èí áèþ
XIX á. Ñí áèáñí í ááí í í è ì áòí áí èí áèè á ðáí-
èáò áí ñòááðñòááí í Ùò ñí òèáèüí í-ÿèí í í è=áñ-
èèò ñèñòáí ñò Ùáñòáòáò ÷èñòáÿ èáí èòáèèñòè-

+añeay, ðurít-íay, eí íeóðáí oí ay yeí ííí eea, á eí oí ðí é ó-áñoáopò oí eueí +ánoí úá eeoá. Óái ñái úí, í ðááñoáaeoáeè yóí é aí eóðeí ú, çaaéoaáayñú eèe í aí áðáí íí, í ðááeáaáopò ðá-áoeéðí áaòú í áñoúáñoáopúop ðurít-íop yeí-ííí eeo, eáí í ðeðoy çaeí ííí áðí í ñeé í áñí áað-øáí ñoaá ðurí ea, ñ-eoay, +oí yòe í áñí áaðøáí-ñoáá í íæíí eñí ðaaéou áaç ó-áñoey aí ñoaáð-ñoáá. É ñí æaeáí eþ, yóí í á oáe; ñoaúáeou ðu-íí-í úo í oí í øáí eé, á ñí æeáñíí aí eóðeí á +e-ñoí é ðurít-íí é yeí ííí eèe yóí í áeèeá ñoaúáe-ou, í ðí eçáí ayúeá í aí í ðí aí op í ðí aoeoep, +oí é í ðeáí aeo é ðurít-ííí ó ðaaí í ááñeþ, í á á ñí ñoí yí eè ñái è, áaç ó-áñoey aí ñoaáðñoáá eñí ðaaéou í áaí ñoaéè ðurí ea. Áí eáá oí aí, áaç ó-áñoey aí ñoaáðñoáá í áaí çí íæíí aí ñnoáí í-áeou yeí ííí eeo, eae ánaáí aí ñoaáðñoáá, oáe é í oááeúí úo oí çyeñoáopúeó ñoaúáeou á, eí oí-ðí é í aí áñáí óúáðá á ðaçóeúoáa aí aí í úo ááe-ñoáeé, í ðeðí aí úo é oáóí í áaí í úo eáðáñoðí ó, yí eááí eé é yí eçí í ðeé, í aí ðeí áð, í o oáe í á-çúáaáí í aí eóðeí í aí aðeí í a.

×áñoí í í ðaaí aay aí eóðeí a, í ðeáí eðí aáí-íay í á ó-áí eá í +eñoí é ðurít-íí é yeí ííí e-éá, ñí æeáñíí eí oí ðí í ó ñoúáeou eñeþ-è-oáeúíí eí í eóðáí oí úá ðurí eé, ðurít-íí á ðaa-íí ááñeá í áæao í ðí eçáí aeoáeyí é é í í ðááe-oáeyí é, oðaeoóái í á +áñoí í í ðaaí aí é aí eóðe-íí é eae ðaaáí ñoaí í ðaa ñoaúáeou á aðáæááí ñ-eí aí í ðaaá, í á í áyñí ýáð, í í-áí ó á ðááeú-íí é, ñí áøáí í í é yeí ííí eéá ñoaúáeou áðáæ-áaí ñeí aí í ðaaá í á í aeáaáopò ðaaáí ñoaí í ? Í í-áí ó í aí é ñoaúáeou áðáæááí ñeí aí í ðaaá (aí ñoaáðñoáí, ñoaúáeou óáááðaoèe é í oí e-òeí aeuí úá í áðaçí áaí ey) í áðáí è-eaáopò áay-oáeúíí ñou áðoáeó (eí aeáeáoáeúíí úo í ðááí ðe-í eí aðaeáe é þðeáe-áñeéó eeo), eçúí áopò +áñoú eó ñí áñoááí í í ñeé á aeáá í aet aí a, eí í áaa í eaçúáaáopò eí yeí ííí è-áñeóp í íí í úú, eí á-áeðopò eó eí oáðáñú?

×áñoí í í ðaaí aay aí eóðeí a, áa í ðaaí ñoaú-áeou ay aí aí aòeéa, í ñí í aáí í úá í á ó-áí eé Áaa-í a Ñí eoa í í áaeáeí í é ðoeá á yeí ííí eéá¹¹, áaí í í ñeáaí aaoáey Á.Á. Nyý, í ðeoaáøáaí í aí aóí ael í ñou aí áøaoáeúñoáá aí ñoaáðñoáá á yeí ííí eeo, oðááðáæáaáøáaí, +oí í ðááeí æáí eá ñái í í í ðí æááaò ñí ðí ñ¹², ðanní aòðeáaáony á í oðúáá í o ñí áaðæáí ey +áñoí í í ðaaí aí é ñeñ-oái ú, í ðááeáaáaí í é ñí aðái aí í úí é í ðááñoá-aeoáeyí é aáí í í é aí eóðeí ú aey ðaaóeéðí aá-í ey yeí ííí è-áñeéó í oí í øáí eé. Í aí aet yóí áaí aeo á çaaéoaááí eá í í aèçí aí í í ñeé oéa-

çáí í í é aí eóðeí ú ñí aðái aí Á.Ó. Øaðøáí á-ae-a é í á í í çáí eyáð ñoí ðí eðí áaòú í auaéoea-íí aí í ðaañoáaeáí ey í ñí aðái aí í íí " +áñoí í-í ðaaí aí í " ðaaóeéðí aáí eé yeí ííí è-áñeéó í o-í í øáí eé. Áñeé æá ðáñí aòðeáaòú í ðaaí aop ñeñoái ó, í ðááeáaáaí op í ðaañoáaeoáeyí é +a-ñoí í í ðaaí aí é aí eóðeí ú aey ðaaóeéðí aáí ey í ðaaí ðeí eí aòaeúneí é áayóaeúí í ñeé, oí í í æ-íí í ðeáðe é ñí áaðøáí ííí ó eí ííí ó, í aðaaí è-ñaeúí ííí ó auaí aó í oí, +oí eáí í ðeðí aáí eá aeoeáí í aí ó-áñoey aí ñoaáðñoáá á yeí ííí è-áñ-eí í í aí ðí oá í ðí eñoí aeo eeoú í á oðí aí á aí á-í ú. Óaeoè-áñeé æá aeoeáí í á ó-áñoéa aí ño-áaðñoáá á yeí ííí eéá í ðeçí aáony í ðaañoáae-oáeyí é yóí é aí eóðeí ú, +oí í ðáæáaáony á í ðáá-eáaáaí úo eí é í ðaaí aúo eí ñeéooáð. Í aí ðe-í áð, í ðí oáñí ð Á.Ó. Í í í í í aí í oet, í á oðí a-í á aí aí ú í áñoí è-eaí í ðí ðeáí í í ñoaáeyý +áño-í í á é í oáeè-í í á í ðaaí, oí ðí eðoáð ñeñoái ó eí í í áð-áñeí aí í ðaaá, eçeí æáí í op eí á +áñ-òe í ó-áaí eéa "Éí í í áð-áñeí á í ðaaí", í ðí ðe-áí ðá-a ñái eí æá aí eóðeí aeuí úí aí ççóáí e-yí. Á í ae, eae yóí í á í aðaaí eñaeúí í, í ðáí á-eáaáopò eí ñeéooú í í oáeè-í í í í ðaaá, í aðá-eáí í úá í á eñí ðaaéáí ey í áñí áaðøáí ñoaá ðurí-eá. Á +áñoí í ñeé, Á.Ó. Í í í í í aí í oet í áçúáaáð eí ñeéooú aí ðeí í í í í í eúí í aí çaeí í í aaoáeú-ñoáá, eí ááñoeoeí í í í é áayóaeúí í ñeé, aeðæá-aí aí çaeí í í aaoáeúñoáá, áaí eí áñeí aí çaeí í í-áaoáeúñoáá, ñoðaoí aí aí çaeí í í aaoáeúñoáá, aí áøí ayéí í íí è-áñeí aí çaeí í í aaoáeúñoáá¹³.

Áí aóí ðí é +áñoé yóí aí ó-áaí eéa Á.Ó. Í í-í í í í aí í oet é áaí ñí aaoí ðu Óaeoè-áñeé aí-í í eí yþò í ðááeí æáí í op á í áðái é +áñoé ñeñ-oái ó eí í í áð-áñeí aí í ðaaá, ðanní aòðeáay í ða-áí aúá eí ñeéooú: í ðeáaðeçáðeé aí ñoaáðñoáá í-í í í é í oí eoeí aeuí í í eí óúáñoáa; ðaaóeé-ðí aáí ey oáí í á í ðí aoeoep, ðaaí ou é óneoaé; eí í í aaoéí í í í é áayóaeúí í ñeé; ðurí ea oáí í úo aóí áa; í aet aí í aet æáí ey; aóðaaeoaðñeí aí ó-á-oá é í o-áoí í ñeé; aóaeóí ðñeí é áayóaeúí í ñeé¹⁴.

Áí eúøeí ñoaí ðanní aòðeáaáí úo Á.Ó. Í í-í í í í aí í oet é áaí ñí aaoí ðaí é í í ó-áaí eeo eí-ñeéooú á í á eí áaò í oí í øáí eá é +áñoí í í ó í ða-áó, áñeé ñoðí aí í ðeááðæeáaáony oáçeñá Á.Ó. Í í í í í aí í oet: "...eí í í áð-áñeí á (í ðaaí ðeí è-í aòaeúneí á) í ðaaí - yóí +áñoí í á í ðaaí, ñí-ñoááí ay (oí oy é ñí aoeaeúí ay) +áñoú aðáæáaí-ñeí aí í ðaaá"¹⁵, í í ñeí eueó eeoú í áçí á-eoáeú-í ay +áñoú í í ðí yòeó eí ñeéooú á í oí í ñeony é +áñoí í í ó í ðaaó. Áí eúøay æá +áñoú í í ðí, áðí-ayúeó á yòe eí ñeéooú, yaeyáony í oáeè-í ú-

ì è, òàè èàè ì ðààìí èàààò àÙíí éí áí èà òóáúàè-
òàì è í áýçàòàèúí ùò ì ðààìí èíàí èè è àèòèáí í á
ó-àíòèà áí òóáàðíòàà á ðààóèèðòàì ùò ì òí í ðá-
í èýò. Áí èàà òí áí, ýòè èí òòèòòò ì á òàðàèòàð-
í ù àèý ÷èíòí è, ðúíí ÷íí è ýéííí ì èèè, íí è
íí ðí æááí èà òí ðàííí è, ðààóèèðòàì í è òí
íòí ðí í ù áí òóáàðíòàà ýéííí èèè, íí çáí èýý áí ó
èíí ðààèýò ì áíí ààðòáí òàí ðúíí èà. Í áí ðèí àð,
á ÷èíòí è, ðúíí ÷íí è ýéííí ì èà í àò í èèàèí è
í áí áòí àèí ì òè ðààèàì áí ðèðí ààò ì, òàì áí-
èàà, çàùèùàò ì èí í èóðáí òèð, íí òèí èüèò
òóáúàèò ì á òàèí è ýéííí èèà í á ì áòò àèèýò ì
í à òáí ù, òíòàí ààèèààì ùà òàì èí ðúíí èí .

Í áí àèí íí ýàèáí èà á èí í óà XIX á. èðòí-
í ùò òóáúàèòí á ì ðààìí ðèí èì àòàèüí èí è àáýòàèü-
íí òèè, òíí òí áí ùò àèèýò ì á òáí ù, çàíòààèèí
ì íí àèà áí òóáàðíòàà, íí òààíòàí òí àòèàèü-
íí áí çàèííí ààòàèüíòàà, ðààèàì áí ðèðòý èí í-
èóðáí òí ùà ì òí í ðáí èý, í àðáí è-èààò ì íí íí í-
èèíòè-àíèòò àáýòàèüíí òò ì ýòèò òóáúàèòí á,
÷àíò ì èç èí òí ðúò, ò òí ÷èè çðáí èý ÷àíòíí ðà-
áí áí è áí èòðèí ù, í á í àèààèà ì ðàáí òóáúàè-
íí òòòò, í áí ðèí àð, òèí àèèàò. Õàè, Á.Õ. Õàð-
òáí áàè-, òí òý è ì òí á-àè ì òíòòíòàè ì ðàá ððè-
àè-àíèíí èèòà ó òèí àèèàòà, í áí àèí áí àèè-
çèðí áàè àáí òòàòíí àíí æá á ðàì èàò èðòàà
òóáúàèòí á òí ðáí áùò òààèí è (òí ðáí áí áí ì ðà-
àà)¹⁶, ÷òí, ò òí ÷èè çðáí èý ÷àíòíí ðàáí áí è
áí èòðèí ù, ýàèýàòíí íí íí íí òí, íí òèí èüèò
òòàòíí òèí àèèàòà í á áí èí ùààèíý á ÷àíòíí ðà-
áí áí è íí íí ýòèà òóáúàèòà èèè èèòà. Áààü, èàè
ì òí á-àè Á.Õ. Õàðòáí áàè-, òèí àèèàò - ýòí
"...íí íí ááí íí á í à áí áí ðà òí áàèí áí èà òà-
ì íí òí ýòàèüí ùò ì ðàáí ðèí èì àòàèé, èí áðùàà
òàí áè òàèùð òíòðáí áí èà èèè í àðáí è-áí èà
ààèíòàèý òàí áí áí í è èí í èóðáí òèè í á ì ðí èç-
áí àíòàí èèè òáùò èçàíòííí ðí àà ì ðí àòè-
òà"¹⁷.

Ðàííí àòðèàáý òòàòíí òèí àèèàòà, Á.Õ. Õàð-
òáí áàè- ýáí í í áòí àèèíý á çàì àòàòàèüíòàà,
íí òèí èüèò ýòí áí áí áí ðí í á í áúààèí áí èà ì ðà-
í ðèí èì àòàèé í á íí áí àààèí íí á èàòáí ðèð
òðààèòèí íí ùò, ðáí áà òòàíòàí áààòèò òóáúàè-
òí á ÷àíòíí áí ì ðààà (òí ààðèùàíòà è í áùàíòà).
Áí áí òý í òèí àèèàòà, íí í òí á-àè: "Ñàí áí áà
áí áí áí ðà, íí èí æáí í áý á íí íí áó òàí áí áù èí í-
èóðáí òèè, ì ðèòí àèò á ýòíí áùíòàì òàí áí
ì ðí ýàèáí èè è ì ðèòáí èð òàí í è òàáý. Í áí à-
èí òí çààðùàý ì íí íí íí èèý, ò ððèàè-àíèí è
òíòí ðí í ù, í á ì ðí ðèáí ðà-èò èí ðáí íí ò ì ðèí-
òèí ó òí àðáì áí íí áí àðàæááí òèí-ì ðàáí áí áí
òòòí ý - òàí áí áà áí áí áí ðà"¹⁸.

Í áí æèàáí íí á íí ýàèáí èà òèí àèèàòí á è
òðàíòí á, ðàòèí èðí ááí í ùò á ýéííí èèò Çáí áà-
íí è Áàðí í ù è ðí òèè á èí í óà XIX á. èç ÑÕÀ,
èíííí áààòòòèò èíèèð-èòàèüíí ÷àíòíí ðàáí-
áùà í á-àèà ðààóèèðí ááí èý ýéííí ì è-àíèèò
ì òí í ðáí èè, ì ðèààèí è òí ò, ÷òí, èàè ì òí á-àè
Á.Õ. Õàðòáí áàè- á 1908 á., "...òèí àèèàò ù
àíðáò í áòí áýòíí á ððèàè-àíèè í áí ì ðàáàèáí-
ííí íí èí æáí èè"¹⁹.

Í áí àèí, àíèè á Çáí ááí í è Áàðí í á ððèàè-
÷àíèáý í áí ì ðàáàèáí íí òò ì ì òí í ðáí èè òèí-
àèèàòí á è òðàíòí á, òóáúàèòí á, ì ðáí ýòàòòò-
ùèò íí ðí àèüíí è èí í èóðáí òèè, áùèà ì ðáí áí-
èáí á íí òààíòàí ì ì ðèí ýòèý òí àòèàèüíí áí
áí ðèí íí íí íí èüíí áí çàèííí ààòàèüííòàà, òí á
ðí òèè á ýòí ì òí àèà í áí áòí àèí ì òò, íí-
òèí èüèò ÷àðç 9 èàò, íí òèà íí èí ùàààì í áí
Á.Õ. Õàðòáí áàè-áí í áðèí áà, ì ðí èçí òèà òí-
òèàèèíòè-àíèáý ðàáí èðòèý, òààèààòáý í á-
í òáí í è ðàáí òò í áà áí ðèí íí íí èüíí ùí çàèí-
íí ààòàèüííòàí . Áí èüòáý ÷àíò ì ðàáí ðèýòèè,
àèèð-áý áòí àèàòèà á òèí àèèàò ì è òðàíò, á
íí çáí áà, á ì ðí ì ùòèáí í ùà è ì ðí èçáí àíòàáí-
í ùà í áúààèí áí èý, áùèà í áòèí í àèèçèðí ááí á
è ì ðàáíòààèýèà òí áí è, íí òòèè áàèà, íí íí í-
íí èüíí ùò òóáúàèòí á.

Ñèàáí ààòàèüíí, èèò ì á òí àðáì áí í ùè í á-
ðèí á, èí áàà íí òèà ðààèèàèüíí ùò ì ðáí áðàçí-
ááí èè á í òà-àíòàáí íí è ýéííí èèà (ì ðèààòè-
çàòèè è àèòèí í èðí ááí èý áí èüòèí òòàà áí òó-
ààðíòàáí í ùò ì ðàáí ðèýòèè) ðúíí ÷íí ùà í àðá-
í èçí ù ðààóèèðí ááí èý ýéííí èèí è òàèè ì ðà-
í àèàààðùèí è (àèèð-áý çàèííí ààòàèüíí á íí-
í ùðáí èà èí í èóðáí òèè) í áà èí í áí áí ùí è ì á-
òáí èçí àì è, íí ýàèèàí ì áí áòí àèí ì òò ì á ðà-
ðáí è-áí èè àáýòàèüíí òèè òóáúàèòí á, í òò ùà-
íòàèýðùèò ì íí íí íí èüíí òò àáýòàèüíí òò. Í á-
í àèí, è òí æàèáí èð, òàè æá èàè è á 1908 á.,
ì òà-àíòàáí íí á àðàæááí òèí á çàèííí ààòàèü-
íòàí, òèàáòý ì ðèí òèí àì ÷àíòíí ðàáí áí è áí è-
òðèí ù, ì ðèçí áàò èèò òóáúàèòí á í àíòòàíòàòò-
òòàè, ÷èíòí è èàí èòàèèíòè-àíèí è ýéííí èèè
(òí ààðèùàíòàà è í áùàíòàà, ì ðí èçáí àíòàáí í ùà
èí íí áðàòèàù), í á çáí á-áý èðòí í ùò ì íí íí íí èü-
í ùò í áúààèí áí èè (òèí áí òí áí ì ðí ì ùòèáí í ùà
áðòíí ù è òí èàèí áí áùà èí í í áí èè), í èàçùààð-
ùèò áí èàà çí á-èì í á àèèýí èà í á ýéííí èèò
áí òóáàðíòàà.

Õàèèí í áðàçí ì, ðàííí àòðèàáý áí ðèí íí í-
íí èüíí òò àáýòàèüíí òò è òóáúàèòí á, áà í òó-
ùàíòàèýðùèò, Á.Õ. Íí íí íí áí í òèí òàèòè-àí-
èè ì òí òí àèò ì ò òí àèðááí èý ÷àíòíí ðàáí áùò

ai eodet aeui uo i det oei ta, i t nei eueo i daai -
aaay daaeai ai daoey noauaeoi a i i i i i e enoe-
-aneit e aayoauei i noe ia i i xao doi aeou a ne-
noai o ei i i ad-aneit ai (i daai det ei aoaeuneit -
ai) i daaa, i t i t aa i o p enep-eoaeui i ta -a-
noit i daai auo i t di ao. A aai i i neoa-aa i t-
eo-aaony, +oi A.O. i t i t i t ai i oei, i oeoaeu-
i t i aoi ay nu ia i t ceoee -anoit i daai ai e ai e-
odet u (e i t noi y i i t i anoaeay ia i ai aoi ae-
i i noe daqadai e-ai ey -anoit i ai e ioae-e-i t ai
i daaa), nai ae nenoi i e ei i i ad-aneit ai i da-
aa, a ei oi oi e i dai aeaaapo ioae-e-i t -i daai -
aua ei noeouo u, Oaeo-e-ane e i daaadxaeaaony
i det oei ta oi cyenoaai i t -i daai ai e, a ia -a-
noit i daai ai e ai eodet u.

Nenoai a ei i i ad-aneit ai i daaa A.O. i t-
i t i t ai i oei i daeoe-ane e ni ai aaaao n nenoi a-
i e i daai det ei aoaeuneit ai i daaa, i daaeaaa-
i u e i daanoaeoae yi e oi cyenoaai i t -i daai -
ai e ai eodet u. I ai dei ad, n nenoi ai e i daa-
i det ei aoaeuneit ai i daaa E.A. Adot ai e²⁰,
A.I. Aoaer a e I.A. Eaoi t²¹. I ai aei i t nea-
ai ea, a ioe-e-ea i o A.O. i t i t i t ai i oei, ia ca-
oosaaaap o aeoeai i ai o-anoey ai noaadnoaa a
daaoeedi aai ee eaee ai ai ec i aqaaaai uo ei-
noeouo a, i t nei eueo ai noaadnoaai i ta daaoee-
di aai ea yaeyony i ai ei ec oi cyenoaai i t -i da-
ai auo ai eodet aeui uo i det oei ta²².

Nenoai a ei i i ad-aneit ai i daaa, i daaeaaa-
ai ay A.O. i t i t i t ai i oei, ni aadxaei ea aeep-
-aif uo a ia ei noeouo a, i t aadxaeapo, a
ia i t di aadapo edoeoai ue ei oapen A.A.
Eai oaaa i oi, +oi i daai det ei aoaeuneit ai i daai
aeep-aao a naay "...i daai det ei aoaeuneia (oi-
cyenoaai i u) i oi i xai ey i t ai det i oae e e
aadoeae e, o.a. i oi i xai ey, neeaaupauea a
i di oanna oi cyenoaai i t e aayoauei i noe e i de
aa i daai eqaoee (daaoeedi aai ee)"²³.

AI ana einoeouoao ei i i ad-aneit ai i da-
aa, ai aeecedoai uo ai doi di e -anoe auoai aq-
aai i t ai o-aaieea, A.O. i t i t i t ai i oei e ad-
aea aoi du eanpony ia oi euei ai det i oaeu-
i uo i oi i xai ee, n o-anoai enep-eoaeui i
noauaeoi a i daai det ei aoaeuneit e aayoauei i noe,
i t e aadoeaeui uo i oi i xai ee, n o-ano-
ai yoeo noauaeoi a e ai noaadnoaa eee ni caai-
i uo ei ni aoaeui uo i daai eqaoee. I ai dei ad,
danni adoeaaai ua i ai t noaanoaai i t A.O. i t-
i t i t ai i oei ei noeouo u (i daai ai ai daaoeedi-
aai ey ei i eodai oee e i daai e-ai ey i i i i i-
e enoe-aneit e aayoauei i noe; i daai ai ai daao-
eedi aai ey oai ia i di aoeeep (daai ou, oneo-

ae); i daai ai ai daaoeedi aai ey ea-anoaa i di-
aoeoe (daai o, oneoa); i daai ai ai daaoeedi-
aai ey aedxaei e aayoauei i noe) ni aadxae a
naaa i t di u, daaeai ai oedopuea aadoeaeu-
i ua i oi i xai ey a i daai det ei aoaeuneit e aay-
oauei i noe. Adya ee A.O. i t i t i t ai i oei, ai a-
eecedoy i daai ai a daaoeedi aai ea aayoauei i-
noe ai dei i i i i i eui uo i daai ta, ia ai aaaa-
aony, +oi i t ei i t i t -ey yoeo i daai ta, daaeecop-
ueo, eae i t nai i di a-aa, ni ceaaodaeui op e
dai danneai op caaa-e, i daai ta eaaaapo i det oae-
aai ea aoi oi e noi oi i u, a ia aa pdae-aneit a
daai noai n ai dei i i i i i eui u e i daai ai e.
Aaeaa, danni adoeaaay ei noeouo u i daai ai ai
daaoeedi aai ey anaanoaai i t e e ai noaadnoaai-
i t e i i i i i eee, i daai ai ai daaoeedi aai ey oai
ia i di aoeeep (daai ou, oneoa), i daai ai ai
daaoeedi aai ey ea-anoaa i di aoeoe (daai o,
oneoa), i daai ai ai daaoeedi aai ey aedxaei e
oi dai aee, A.O. i t i t i t ai i oei, oadxaeay, +oi
ei i i ad-aneit a i daai - -anoit a i daai, eae yoi
i e nodai i t, i t ei i t ai det i oaeui uo i oi i xai-
i ee, ai aeecedoao e aadoeaeui ua i oi i xai ey.
I ai dei ad, i t danni adoeaaa ai noaadnoaai i o p
i i i i i eep ia i daaeui ua aeau yei i t i e-
aneit e aayoauei i noe, ai noaadnoaai i ue ei i di eu
a i aeano oai i t adaqi aai ey, onoi i aeai ea ai-
noaadnoai i i daai auo daaei ta noai aadoeqa-
oee, eqi adai ee e nadoeoeaooee, ai noaad-
noaai i ta daaoeedi aai ea aayoauei i noup oi i-
ai auo e aeepoi uo aedae²⁴.

AI aei ae-i ue auai a ia aeoeai i e oi ee
ai noaadnoaa i t daaoeedi aai ep i daai det ei a-
oaeuneit i oi i xai ee i i xai ta aeaoi, ai ae-
ecedoy ni aadxae ea ei noeouo a, danni adoeaa-
ai uo adoei e aoi dai e i caai i t ai o-aaie-
ea²⁵.

I ai aoi ae i t adoeou ai ei ai ea ia oi, +oi
oi oy A.O. i t i t i t ai i oei e i oi i neo ei noeouo
ei i eodai oee e -anoit i daai ai e ai eodet a:
"...ai -i adauo, ei i eodai oey i daanoaeayao ni-
ai e i auaeoeai i i ai aoi ae i ue daaoeedopuee
Oaeoi o oi i t -i t e yei i t i eee, i ni t aa i ue ia
nai ai aa i daai det ei aoaeuneia, a, ai -aoi du,
yoi ai dei ta i i i i i eeci a a yei i t i eea, ei oi-
du e nodai eony i t aaeou ei i eodai oep"²⁶, i a-
i aei yoi ia i ai yao noe ai noaadnoaai i t ai
ai dei i i i i i eui i t ai daaoeedi aai ey. I t t, oae
ae ea e ai noaadnoaai i ta daaoeedi aai ea, dan-
ni adoeaaa i ta ni aoi dai e A.O. i t i t i t ai i oei,
i oi i noony e eadaai de e aadoeaeui uo i oi i xai-
i ee, i t nei eueo i daai ta eaaa adoeai i a ai no-

ààðñoàáíí -í ðààí àí à àì àðàòàèüñoàí àí àñà èí òèòòòü èí ì ì àð-àñèí àí (í ðààí ðèí èì àðàèü-ñèí àí) í ðààà.

À.Õ. Ííííííàíííóèí, áí àèèçèðóý èí òèòòòü í ðààí àí àí ðààòèèðí ààí èý èí íéòðáí òèè è íà-ðàí è-áí èý ìíííííèèòè-àñèí é ààýòàèüííòè, ðàññì àððàààò ìííííí èèð àí òààðñoàà í à íò-ààèüí úà àèàü ýéíííí è-àñèí é ààýòàèüííòè. Í áí àèí è ýòè àèàü ààýòàèüííòè, àñèè òèàáí-ààòü èí àèà à-àñòí í ðààí àí é àí èòðèí ú, àèý ýòí é àí èòðèí ú ýàèýðòñý çàí ðàààèüí úì è, èèè, èàè àí àí ðèè È. Èáíð, ððàí òààí àáí ðàèüí úì è²⁷. Àààü òàí æá À.Õ. Ííííííàíííóèí í òì á-ààò: "Í ðààí-àí é ðààèí í ðààí ðèí èì àðàèüñoàà àüðàààòòñý á í ðàèí óúàñòàáí íí àí çàí èèòàèüííí ðàðàèòá-ðá (òèí á) í ðààí àí àí ðààòèèðí ààí èý"²⁸. Áí àèè-çèðóàí àý æá èì è àáí òí ààòí ðàí è ààýòàèü-ííííòü àí òààðñoàà ííííííàí íà èñíííí éí áí èè í áýçàòàèüí úò ðààí èñáí èè è, òèàáí ààòàèüíí, í íà í á í í æàð ðàññì àððààòòñý òí í çèòèè -àñ-òí í ðààí àí é àí èòðèí ú. Í áí àèí í ðèòèàí èà àè-òèáí í é ðí èè àí òààðñoàáí íí àí ðààòèèðí ààí èý ýéíííí è-àñèè è íòíííí áí èý è òí ððàí ýàòñý èèøü íà òðí áí á áí àí ú, í ðè ðàññì í ððàí èè æá èí íéòðáí úò ðààí àüò èí òèòòòü á í ðààí ðèí è-ì àðàèüñèí àí (èí ì ì àð-àñèí àí) í ðààà ýà ðí èü í ððàààòòñý èðáúì òòí ðí ííèéíí -àñòííí ðààí-àí é àí èòðèí ú.

Àðààááí òèí á í ðààí / íí á ðàà. Þ.È. Õí èñòí àí, À.Í. Ñàðàááá. Ñ. 19.

⁶ Èààèèí È. Í ðààà è í áýçàí íí òèè íí èì óúà-ñoààì è í áýçàòàèüñoààí à í ðèí áí áí èè è ðòñèíí ó çàèí íí ààòàèüñoáð. Í í úò òèòàí àðè-àñèí àí í áí çðá-í èý. Ñí á., 1879. Ñ. 2.

⁷ Èáíò È., Ààààèü À.À.Õ., Ðàèèèíá Õ.À.È. Í àí àèèáý èèàññè-àñèáý Õèèí òí Õèý. Õ. 1. ì ., Õàäü-èí á, 2000. Ñ. 50.

⁸ Ñì .: Ñàí óýèüííí í Í.À., Í í ðààòòñ Á.À. Õèàç. òí ð. Ñ. 75.

⁹ Áí èàí Ý.Àæ., Èèí áñáè À.À. ì èèòí ýéíííí è-èà : í àð. ò áí àè. / íí á í á ù. ðàà. Á. Èèíí àèèà, Á. Èèàøáàè-à. Ñí á., 1994. Ñ. 92.

¹⁰ Ñì .: Ñàí óýèüííí í Í.À., Í í ðààòòñ Á.À. Õèàç. òí ð. Ñ. 320-321.

¹¹ Ñì .: Ñì èò Á. Èññèááí ààí èá í í ðèòí áà è í ðè-÷èí áò Áí ààòòàà í àðí àí á. Èí. 1. ì ., 1997. Ñ. 10.

¹² Ñì .: Èàéí ò Áæ. ì . í á úàý òáí ðèý çàí ýòí òèè, í ðí òáí òà è àáí áà. ì ., 1999. Ñ. 25.

¹³ Èí ì ì àð-àñèí á í ðààí x. 1. Ñ. 9, 30 (ààòí ð àè. I - À.Õ. Ííííííàíííóèí).

¹⁴ Õàì æá. x. 2. Ñ. 41-454.

¹⁵ Õàì æá. x. 1. Ñ. 22.

¹⁶ Ñì .: Ðàððàí áàè-À.Õ. Èòðí òí ðàí àí àí í ðààà. Õ. I: Àààááí èá. Õí ðàí á úà ààýòàèè. ì ., 2003. Ñ. 456.

¹⁷ Õàì æá. Ñ. 454.

¹⁸ Õàì æá. Ñ. 455.

¹⁹ Õàì æá. Ñ. 457.

²⁰ Ñì .: Áðòí áà È.À. Í ðààí ðèí èì àðàèüñèí á í ðà-àí : ó-àáí èè. 2-à èçà., í àðàðàá. è àí í. ì ., 2003. Ñ. 74-525.

²¹ Ñì .: Í ðààí ðèí èì àðàèüñèí á í ðààí ðí òñèí-èí é Õàààðàòèè / í òà. ðàà. Á.Í. Áòáèí, Í.À. Èàòíí. ì ., 2004. Ñ. 21-998.

²² Õàì æá. Ñ. 15.

²³ Èàíòáà Á.À. Ñòáúáèòü ðààí ðèí èì àðàèüñ-èí àí í ðààà : ó-àá. íííííí áèà. ì ., 2003. Ñ. 12.

²⁴ Èí ì ì àð-àñèí á í ðààí. x. 2. Ñ. 43-80, 182-190 (ààòí ð àè. II-IV, VIII - À.Õ. Ííííííàíííóèí).

²⁵ Õàì æá. x. 2. Ñ. 81-453.

²⁶ Õàì æá. x. 2. Ñ. 41.

²⁷ Ñì .: Èáíò È. ì àòàòèçèèà í ðààí á, 1797 // Èáíò È., Ààààèü À.À.Õ., Ðàèèèíá Õ.À.È. Õèàç. òí ð. Ñ. 28.

²⁸ Èí ì ì àð-àñèí á í ðààí. x. 1. Ñ. 9, 12-13.

Í í òòíííí èèà á ðàààèòèð 29.08.2011 á.

¹ Ñì .: Àðààááí òèí á í ðààí : ó-àáí èè. Á 2 ò. Õ. 1 / í òà. ðàà. Á.À. Ñòáí í á. 2-à èçà., í àðàðàá. è àí í. ì ., 2000. Ñ. 2-19 (ààòí ð àè. 1 - Á.À. Ñòáí í á); Èí ì ì àð-àñèí á í ðààí : ó-àáí èè : á 2 ð. / íí á ðàà. Á.Õ. Ííííííàíííóèí, Á.Õ. Òèí áèàáí é. Ñí á., 1998. x. 1. Ñ. 4-5; Àðààááí òèí á í ðààí : ó-àáí èè / íí á ðàà. Þ.È. Õí èñòí àí, À.Í. Ñàðàááá. x. 1. ì ., 1996. Ñ. 19 (ààòí ð àè. 1 - Í.À. Ááí ðí á).

² Ñì .: Õèòáð Ñ., Áí ðí áòò ð. Õí àèáí çè ð. Ýéíííííí èèà : í àð. ò áí àè. ì ., 2002. Ñ. 11-12; Ñàí ó-ýèüíííí í Í.À., Í í ðààòòñ Á.À. Ýéíííííí èèà : í àð. ò áí àè. ì ., 2000. Ñ. 67-69; Í àèéííííí èè È.Ð., Áðòí Á.È. Ýéí-íííííí èèñ: Í ðèí ðèí ú, í ðí àèàì ú è íí èèòèèà : í àð. ò áí àè. Á 2 ò. Õ. 1. ì ., 1997. Ñ. 51-53.

³ Í àèéííííí èè È.Ð., Áðòí Á.È. Õèàç. òí ð. Ñ. 48.

⁴ Õàì æá. Ñ. 83.

⁵ Ñì .: Àðààááí òèí á í ðààí / í òà. ðàà. Á.À. Ñò-òáí í á. Ñ. 2-19; Èí ì ì àð-àñèí á í ðààí. x. 1. Ñ. 4-5;